

Centrum voor
Post Initieel Onderwijs
Nederland

CPION
Weena-Zuid 170
Postbus 701
3000 AS Rotterdam
T (010) 201 42 99
F (010) 224 85 87
I www.c pion.nl
E info@c pion.nl

LOBO
T.a.v. secretaris dhr. H. Verheijde
p/a Henricuskade 259
2497 ND DEN HAAG

Rotterdam, 21 december 2011

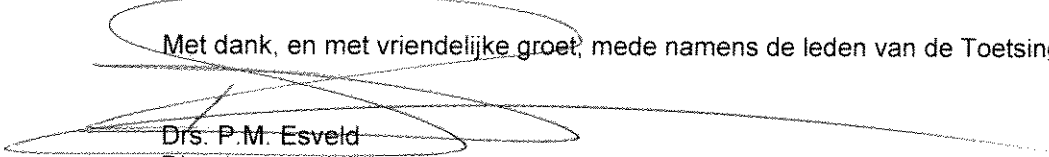
Betreft: Evaluatierapport

Geachte heer Verheijde,

Met zeer veel genoegen bieden wij u hierbij het evaluatierapport Ervaringen met Toetsing. Dit rapport is opgesteld door de Toetsingscommissie PABO-Leergangprogramma's die zich bezig houdt met de beoordelingen van de Leergang Bewegingsonderwijs via Pabo.

Wilt u zo vriendelijk zijn dit document onder de aandacht te brengen bij het bestuur van het LOBO en eventuele andere belangstellenden?

Met dank, en met vriendelijke groet, mede namens de leden van de Toetsingscommissie,

Drs. P.M. Esveld
Directeur

Centrum voor
Post Initieel Onderwijs
Nederland

CPION
Weena-Zuid 170
Postbus 701
3000 AS Rotterdam
T (010) 201 42 99
F (010) 224 85 87
I www.c pion.nl
E info@c pion.nl

PABO-Leergang Vakbekwaamheid Bewegingsonderwijs

ERVARINGEN MET TOETSING

Evaluatierapport

December 2011

Opgesteld door:

Toetsingscommissie PABO-Leergangprogramma's

Inhoud:

1. Inleiding.....	3
2. Geschiedenis en wet- en regelgeving	4
3. PABO's, Netwerk-PABO-Lichamelijke Opvoeding/ Bewegingsonderwijs, St. Post HBO Toetsingscommissie	6
4. Bevindingen.....	7
4.1 St. Post HBO / Toetsingscommissie	7
4.2 Overige instanties	12
5. Conclusie	15
6. Aanbevelingen	15
Bijlage A: Wet- en regelgeving	16
Bijlage B: Overzicht Hogescholen met PABO's	17
Bijlage C: St. Post HBO/Toetsingscommissie	18
Bijlage D: Ministerie OCW-Circulaire van 11 november 2004	19
Bijlage E: Brief Staatssecretaris Onderwijs van 17 juni 2008	20
Bijlage F: Ministerie OCW, brief van 16 december 2005, HO/BS/2005/58574.....	21
Bijlage G: Aanvraag-/beoordelingsformulier	22

NB. In dit rapport worden de termen Lichamelijke Oefening, Lichamelijke Opvoeding en Bewegingsonderwijs naast elkaar gebruikt. Ze staan alle voor het gymnastiekonderwijs zoals dat in het (Speciaal) Primair Onderwijs wordt gegeven en zoals dat op de PABO's wordt onderwezen.

1. Inleiding

Het vak Lichamelijke Oefening / Bewegingsonderwijs in Primair Onderwijs en Speciaal Onderwijs kwalitatief versterken en het PABO-curriculum ontlasten, dat was en is de bedoeling van de Leergang Vakbekwaamheid Bewegingsonderwijs via de PABO. Sinds 2005 kunnen de PABO's in Nederland een extra cursus voor een aanvullende bevoegdheid van het vak Lichamelijke opvoeding / Bewegingsonderwijs realiseren. Oorspronkelijk is deze Leergang Vakbekwaamheid Bewegingsonderwijs opgezet als nascholingscursus. Dit, zoals beschreven in het wettelijk document OCW-Circulaire 11 november 2004, om het programma van de PABO te ontlasten.

Inmiddels is, vooral uit concurrentieoverwegingen, de Leergang (deels) ingedaald in het initiële PABO-programma, dat in zijn geheel in 4 jaren wordt aangeboden. De Leergang wordt dan veelal als minor-onderdeel van dat programma gerealiseerd. Dit evaluatierapport is op initiatief van de Toetsingscommissie voor het programma Leergang Vakbekwaamheid Bewegingsonderwijs via de PABO, mede geschreven naar aanleiding van de opdracht zoals die is neergelegd in het document Kwaliteitsborging Leergang Bewegingsonderwijs zoals dit laatstelijk gewijzigd en vastgesteld is door het LOBO, het overlegorgaan van alle directeuren/opleidingsmanagers van de Nederlandse PABO's.

Dit rapport vermeldt eerst het tot stand komen van de Leergang, de (mede-)spelers bij het realiseren ervan, en de ervaringen van de Toetsingscommissie en van andere instanties. Bij deze laatste vooral te noemen het Netwerk PABO Bewegingsonderwijs, zijnde alle gymnastiekleraren verbonden aan PABO's. De Toetsingscommissie van de St. Post HBO heeft de opdracht om jaarlijks de evaluatieverslagen van de PABO's en eens in de 4 jaar de aanvraag voor (her-)accreditatie/erkenning van de Leergang te beoordelen.

2. Geschiedenis en wet- en regelgeving

Vanaf het midden van de 19^e eeuw is er altijd een afzonderlijke bevoegdheid geweest voor het vak lichamelijke oefening in het lager/basisonderwijs en speciaal/buitengewoon onderwijs.

Aan het eind van de 19^e eeuw moest elke onderwijzer de zogenoemde 'huppelakte' behalen. Een verplichting waar velen grote moeite mee hadden.

In de 20^e eeuw werd, onder andere in de 2^e Wereldoorlog, de eisen voor dit vak verder aangescherpt en kwam de zogenoemde Aantekening-J tot stand. Een extra bevoegdheid van het vak lichamelijke opvoeding die door aanstaande onderwijzers tijdens hun opleiding kon worden verworven. Een openbaar examen met externe gecommiteerden sloot deze opleiding af.

Met de komst van de PABO is deze bevoegdheid in 1985 afgeschaft. Dat leidde toen tot een vermindering van opleidingstijd voor het vak L.O.

Maar reeds in de jaren '90 van de vorige eeuw gingen er (vak) stemmen op om wederom een aparte bevoegdheid in te voeren. Dat was in de context van de nieuwe PABO, waarin het opleidingsprogramma van de kleuterleidsteropleidingsschool en van de kweekschool/Pedagogische Academie voor Onderwijzers waren samen gekomen. In dat programma is voor het vak Lichamelijke Opvoeding nader bepaald, dat in het initiële programma alleen wordt opgeleid voor 'kleutergymnastiek' aan de basisschoolgroepen 1 en 2 doormiddel van het aanbieden van 4 modules. Tevens werd in het PABO-programma een zogenoemde contextmodule Lichamelijke Opvoeding opgenomen, waarmee de aanstaande leraren basisonderwijs inzicht, kennis en kunde wordt aangereikt om allerlei evenementen (op speelplaats, op speelvelden, in parken) inhoudelijk-programmatisch en organisatorisch aan te kunnen.

De kleuter- en contextmodule dienen in het initiële PABO-programma eerst te worden gegeven, voor de ingedaalde naschoolse Leergang Vakbekwaamheid Bewegingsonderwijs kan worden aangeboden.

Het is een groot probleem dat inmiddels op de Pabo's de vier modules over bewegingsonderwijs aan kleuters en de kleutermodulen nauwelijks worden gerealiseerd. (zie onderzoek van het Pabonetwerk bewegingsonderwijs). Dit betekent dat het instroomniveau van studenten die starten met de Leergang beneden de maat is.

Het getuigschrift van de initiële PABO is na 4 jaren studie zonder de brede Lichamelijke Opvoeding/Bewegingsonderwijs bevoegdheid voor de (speciaal-) basisschoolgroepen 3 t/m 8 (6 t/m 12 jarige).

Formeel is het getuigschrift van de Leergang een nascholingsdiploma. Dit Leerganggetuigschrift kan dan ook pas worden verstrekt als de PABO-student inderdaad met een volwaardig PABO-getuigschrift is afgestudeerd.

Door het indalen van de Leergang kan het derhalve voorkomen dat op vrijdag 16.00 uur het PABO-getuigschrift aan een kandidaat wordt uitgereikt en om 16.05 uur de aanvullende bevoegdheid voor het vak Lichamelijke Opvoeding/Bewegingsonderwijs voor de basisschoolgroepen 3 t/m 8.

Dit alles is gebaseerd op zowel de Wet op het Primair Onderwijs, de Wet Expertisecentra voor het Speciaal Onderwijs, alsmede op de Wet Hoger Onderwijs. Diverse discussies in de jaren '90 en het eerste decennium van de 21^e eeuw in de 2^e Kamer der Staten-Generaal hebben de vereiste wettelijke documenten opgeleverd. Het startdocument, behalve de wetswijzigingen, is in deze de OCW-Circulaire van 11 november 2004 (bijlage D).

In 2008, mede naar aanleiding van een in 2007, in opdracht van het Ministerie van OCW, uitgevoerde evaluatie van de Leergang, is in het parlement een verkorting van de (te zware?) Leergang aan de orde geweest. Dit heeft geleid tot het inkrimpen van het Leergangprogramma. In plaats van 4 blokken van elk 5 modules met een totale studielast van 800 klokuren is besloten tot 3 blokken van 5 modules met in totaal 600 studiebelastingklokuren (SBU).

Het programma werd op de volgende onderdelen aangepast:

- de onderdelen "bewegen in andere contexten", en "counseling" en "motorisch remedial teaching" zijn geschrapt en

- de onderdelen "zorgverbreding" en "goede bewegers" zijn samengevoegd.

Blok 1, Aanbieden van (bewegings)activiteiten (inrichten, instrueren, organiseren, leerlijnen en differentiaties) en blok 2, Begeleiding en leerhulp (leerdoelen, ongevallen, veiligheid, observeren en reguleren van bewegingssituaties/gedrag) zijn in stand gebleven. Het nieuwe blok 3, Maatwerk en visie behandelt vakonderwijsconcepten en planning (40 SBU), ontwerpen van bewegingssituaties (40) en brede zorg (60) en zoals in elk blok: stage (60) (tussen haakjes het aantal klokuren); totaal 200 klokuren per blok.

De Staatssecretaris-Onderwijs berichtte over deze wijziging in een Brief van 17 juni 2008 aan de Tweede Kamer. Daarmee is, na acceptatie door het Parlement, deze brief deel van het wettelijk vereiste traject.

Het in opdracht van het LOBO-opgestelde programmadocument en in het wettelijk circuit vastgesteld, is van januari 2003-Utrecht en heeft als titel: "Leergang Vakbekwaamheid Bewegingsonderwijs via PABO".

3. PABO's, Netwerk-PABO-Lichamelijke Opvoeding/ Bewegingsonderwijs, St. Post HBO Toetsingscommissie

Per eind 2011 zijn er 26 hogescholen die een of meer PABO-locaties in stand houden. De directeuren van de PABO zijn verenigd in het LOBO. Vier hogescholen bieden niet de mogelijkheid om de Leergang af te sluiten, maar laten (niet alle) de studenten wel de modules van blok 1 en/of 2 (zonder een officieel certificaat) volgen, opdat zij na een EVC-procedure elders kunnen instromen in de nascholingscursus voor of blok 2 en/of 3 en het getuigschrift kunnen behalen.

De St. Post HBO heeft derhalve, mede via de genoemde Toetsingscommissie, contact met 22 PABO's (met mogelijk meer locaties). Met de 4 niet-aanbiedende PABO's zijn eveneens, meer incidenteel, contacten over de positie van het aanbod.

Het Netwerk-PABO Lichamelijke Opvoeding/ Bewegingsonderwijs bestaat uit de vergadering van alle leraren lichamelijke opvoeding/bewegingsonderwijs verbonden aan de PABO's in Nederland. Het kent een bestuur van ongeveer 5 leden uit de diverse delen van het land. Dit Netwerk houdt jaarlijks een studiedag voor alle leden, zet enquêtes uit over het realiseren van de Leergang en ontvangt allerlei berichten over die Leergang. Dit laatste betreft zowel programmatisch-organisatorische zaken, als personeelszaken.

De Stichting Centrum Post HBO heeft de opdracht om accreditaties/erkenning van de Leergangprogramma's na toetsing uit te reiken. Tevens beoordeelt deze St. Post HBO de jaarlijks voor 1 november in te sturen evaluatierapportages van de PABO's. De Toetsingscommissie van de St. Post HBO doet de jaarlijkse toetsing en adviseert in deze de ambtelijk secretaris van de Stichting Post HBO tevens directeur van het Centrum voor Post Initieel Onderwijs Nederland (CPION).

4. Bevindingen

4.1 St. Post HBO / Toetsingscommissie

De Toetsingscommissie is gehouden de criteria van toetsing, zoals beschreven in het LOBO-document Kwaliteitsborging (2005/2010) te hanteren. Het daarin voorgeschreven model: (operationeel programma, uitvoering, toetsing, interne kwaliteitszorg en daarbij registratie en periodieke hertoetsing van het programma) is leidend voor het uit te spreken oordeel.

Over het algemeen kan de Toetsingscommissie de gevraagde accreditaties, meestal na een paar rondes informatie verzamelen, verstrekken. Ook de jaarlijkse evaluatierapportages leiden niet tot grote problemen. De meeste PABO's verdienen in deze dan ook een compliment.

Dit neemt niet weg, dat de Toetsingscommissie nogal eens met problematische situaties wordt geconfronteerd. En wel zodanig, dat uit het oogpunt van kwaliteitsbewaking, wel de nodige stappen moeten worden gezet.

Het gaat daarbij om de volgende zaken:

- wet- en regelgeving
- concurrentiepositie van PABO's; eisen P.O.-schoolbesturen,
- docenten en studenten,
- aanvragen accreditaties en jaarlijkse evaluatieverslagen,
- contacten LOBO,
- overige punten.

Wet- en regelgeving

Wetten en reglementen zijn een gegeven, toch wordt de Toetsingscommissie nogal eens geconfronteerd met vragen vanuit de PABO's en vanuit de (toekomstige) studenten.

Zo is rond de gegeven 2-jarentermijn (onthefing van de bevoegdheidseis om lessen L.O. te mogen verzorgen aan de basisschoolgroepen 3 t/m 8) het verzoek, vooral vanuit studenten die de postinitiële opleiding volledig volgen, om bij zwangerschap of (langdurige) blessures de termijn te mogen verlengen. Wet en regels staan dit niet toe en kan de Toetsingscommissie de vraag alleen doorspelen aan de politiek verantwoordelijken (zie ook Brief Staatssecretaris dd. 17 juni 2008, punt 4 knelpunt; Bijlage E).

Bij het indalen van (blokken van) de Leergang wordt de Toetsingscommissie geconfronteerd met de volgorde van in het initiële bewegingsonderwijs te geven bewegingsonderwijsmodules en de blokken van de Leergang.

Bij de oorspronkelijke opzet van de Leergang, die in eerste aanleg bedoeld was al een postinitiële opleiding, was de volgorde geen probleem: de zogenoemde kleutermodule (kleutergymnastiek) en de contextmodule (evenementen, speelplaats, veld- en parkspelen e.d.) worden op de PABO initieel aangeboden. Daarna de 3 blokken van de Leergang postinitieel.

Nu de Leergang voor 1, 2 of alle 3 de blokken is ingedaald in het initiële PABO-programma komt de hierboven genoemde volgorde wel eens onder druk te staan.

De Toetsingscommissie wordt regelmatig geconfronteerd met vragen over de voorbereiding in de Leergang op het lesgeven aan groepen in het speciaal-basisonderwijs. De OCW-Circulaire van november 2004 is daar op zich helder over. Zowel in punt 1 als in punt 3 van die Circulaire wordt de bevoegdheid voor het geven van lessen bewegingsonderwijs aan leerlingen vanaf zeven jaar in het speciaal onderwijs expliciet genoemd.

In de door de Toetsingscommissie beoordeelde Leergangprogramma's wordt de aandacht voor het speciaal onderwijs vaak gemist. De Toetsingscommissie heeft er tijdens het ontwerpen van het traject Verkorting Leergang hierover bericht. Helaas moet geconstateerd worden dat tot op heden hieromtrent geen nader voorschrift is verschenen.

Concurrentiepositie PABO's; eisen P.O.-schoolbesturen.

De (directies van) PABO's letten goed op elkaar. Dat blijkt mede uit de berichten die de Toetsingscommissie regelmatig bereiken. De ene PABO laat om concurrentieredenen (delen van) de Leergang in het initiële programma indalen, de (naast gelegen) andere PABO vindt dat ze daarin mee moet.

Daar komt bij dat schoolbesturen in het Primair Onderwijs aan nieuw te benoemen leraren basisonderwijs de eis stellen dat ze voor het gehele basis-/speciaal onderwijs bevoegd zijn voor Lichamelijke Opvoeding/ Bewegingsonderwijs.

Bijgevolg nog meer druk op de PABO's om dat product (afgestudeerde studenten) te leveren.

En dat is allemaal nogal vreemd in het licht van de oorspronkelijke bedoelingen bij het instellen van de Leergang, waarbij moest worden voortgebouwd op de reeds verworven algemene PABO-competenties. Zie hiertoe de parlementaire behandeling die leidde tot het wettelijk mogelijk maken van de Leergang, maar ook de startcirculaire van OCW van november 2004, waar tot twee keer (zie punt 1 en 3) toe wordt gargumenteerd dat het instellen van de Leergang is bedoeld om het overvolle initiële PABO-programma te ontlasten.

De Toetsingscommissie vraagt zich af hoe het mogelijk is, dat in een "overvol" PABO-programma plotseling wel ruimte is voor een breed en verdiepend programma bewegingsonderwijs.

Tevens stuit de Toetsingscommissie op concurrentie door middel van de zogenoemde in-company-cursussen. Wie kan de Leergang het goedkoopst aanbieden aan schoolbesturen P.O./S.O. en wie is bereid Leergangprogramma's in te korten? De St. Post HBO heeft in deze al eens in moeten grijpen.

Daar komt bij dat niet altijd de PABO zelf de Leergang organiseert en verzorgt.

Daarnaast zijn er specifieke situaties doordat PABO's die niet-geaccrediteerd zijn voor de Leergang (zie bijlage B) wel blokken van de Leergang aanbieden en deze willen afsluiten met een certificaat dat niet erkend is. De ongeclausuleerde instroom op andere PABO's, met Leergangaccreditatie, volgt dan daarna.

De Toetsingscommissie moet hier meermalen in het geweer komen, onder andere door te wijzen op de in het Hoger Onderwijs verplichte EVC-procedure voor in feite niet-adequate instroom (zie ook "Kwaliteitsborging", Inleiding, LOBO, 2010). De EVC-eisen van de Leergang zijn of niet aanwezig of niet helder in de ingezonden PABO-documenten.

Het geeft enige verbazing dat een aantal hogeschoolbesturen niet de aanvraag voor accreditatie van de Leergang laten uitgaan.

Nu ontstaat er een schimmig spel rond het niet voldoen aan accreditatie-eisen. De Toetsingscommissie heeft dan ook vragen gesteld over voorlichting aan studenten in deze. (Zie ook brief Ministerie OCW 16 december 2005 in Bijlage F).

Nogal eens blijkt er 'uitbesteding' te zijn aan speciale nascholingseenheden binnen hogescholen, maar ook het laten geven van de Leerganglessen door commerciële instellingen is niet uitgesloten. De Toetsingscommissie wijst er op dat PABO's altijd verantwoordelijk blijven voor programma-uitvoering, toetsing ervan en de kwaliteitszorg rond de Leergang zelf in handen dienen te houden.

Docenten en studenten

In enkele gevallen zijn er signalen opgevangen dat de docenten onder druk worden gezet door hun PABO-directies om de Leergang uit te voeren voor het aantal uren dat aan hen aangeboden wordt. Men klaagt dan over het geringe aantal uren en het feit dat daarmee de Leergang kwalitatief niet goed kan worden gerealiseerd. Ook hun uren in de initiële opleiding worden als drukkmiddel gebruikt om aan de directie wensen tegemoet te komen.

Vraagtekens zijn ook te stellen bij het inzetten van jonge PABO-L.O.-docenten bij de Leergang. Zijn zij voldoende voorbereid, bijvoorbeeld met (speciaal) basisschoolervaring, op het geven van de Leerganglessen? Hebben ze voldoende stagebegeleidingervaring?

Docenten klagen verder over het niveau van (de eigen vaardigheid van) studenten, maar vooral over de niet-gemotiveerde studenten, die al dan niet onder P.O/S.O.-schoolbestuurdwang de Leergang moeten volgen. Het is lastig lesgeven aan niet-gemotiveerd publiek.

Docenten melden dat er binnen één hogeschool met PABO-locaties verschillende Leergangprogramma's worden aangeboden.

De studenten komen met diverse vragen naar de Toetsingscommissie toe. Onder andere over specifieke bevoegdheidssituaties (bijvoorbeeld bij gewenste verlenging van de twee-jaren termijn).

En ook over gehandicapt-zijn en het volgen van de Leergang. Ze hebben tevens vragen over het vereiste niveau van de eigen vaardigheid in het bewegen; over de stagebegeleiding en over de toetsingen. Ze voelen ook dwang van de markt vraag. Tevens stellen ze vragen over de kosten verbonden aan het volgen van de Leergang en over wettelijke aansprakelijkheid.

Studenten die de nascholingscursus volgen, geven in hun evaluaties ook aan dat de Leergang zwaar is in combinatie met een nieuwe werkkring, maar tevens dat ze veel geleerd hebben.

Aanvragen accreditaties en jaarlijkse evaluatieverslagen.

Bij de beoordeling van de aanvragen en evaluaties hanteert de Toetsingscommissie de criteria zoals in het LOBO-document Kwaliteitsborging geformuleerd.

De meeste PABO's zijn redelijk volledig in hun aanvraag of jaarlijkse verantwoording. Nogal eens moet de Toetsingscommissie nader informeren naar aantal contacturen en stage-uren die voorgeschreven zijn in de officiële documenten (bijlage A). Ook studie- en stagebegeleiding (zelden in het speciaal onderwijs) behoeft nogal eens nadere toelichting. De toetsing (inhoud en procedure) mag helderder worden geformuleerd en het is veelal niet duidelijk of aan de eis: 'Het werkveld wordt bij de beoordeling betrokken', wordt voldaan. De kwaliteitszorgen mogen strenger worden gehanteerd en het 'checken van de kwaliteit van het toetsen op validiteit en betrouwbaarheid' verdient veel meer aandacht. Ook de vereiste 'mening van het werkveld over de cursus' ontbreekt meestal.

Het is vaak niet duidelijk of er een buitenaccommodatie voor bewegingsonderwijs is en of die ook benut wordt.

Tevens verdient meer aandacht de relatie tot het algemene Onderwijs- en Examen Reglement (OER) van de PABO; zie de Wet Hoger Onderwijs Wetenschappelijk Onderzoek, artikel 7.13. Daar waar een eventueel examenreglement van de Leergang ontbreekt of niet volledig is, geldt het algemene PABO-OER.

Contacten met het LOBO

Het Landelijk Overleg Lerarenopleidingen Basisonderwijs (LOBO) en de Toetsingscommissie van de Stichting Post HBO hebben elkaar vanaf de start van de Toetsingscommissie in 2005 enige malen ontmoet. De laatste jaren zijn de pogingen van de ST Post HBO/Toetsingscommissie om met het LOBO in gesprek te komen, onder andere over in deze rapportage beschreven zaken, niet altijd gelukt.

De Toetsingscommissie die onder verantwoordelijkheid van de ST. Post HBO is samengesteld (zie bijlage C) acht intensiever contact, gezien de zich voordurend voordoende problematiek meer dan gewenst.

Overige punten

- De Toetsingscommissie is meermalen geïnformeerd over het inzetten van CIOS-afgestudeerden sport en bewegen als onbevoegde leraren Lichamelijke Opvoeding in het basisonderwijs. Soms rijdt een ALO-opgeleide leraar Lichamelijke Opvoeding rond om deze lesgevers, die verder zelfstandig opereren, te bezoeken. De St. Post HBO kan deze vragen slechts doorsturen aan instanties die zich verder over deze problematiek buigen (ministeries, vakvereniging, opleidingen).

- Het getuigschriften, uit te reiken na het met goed gevolg afleggen van de tentamens/examens van de Leergang, dient aan de volgende eisen te voldoen:

- Titel van de nascholingsleergang
- De desbetreffende PABO
- Juridische grondslag (WHW/WPO/WEC)
- De verworven bevoegdheid
- De laatste accreditatie van de Leergang

En op de achterzijde:

- De inhoud van de Leergang.
-

De Stichting Post HBO verstekt de getuigschriften na aanvraag door de PABO.

Er worden wel eens deelcertificaten voor de afzonderlijke Leergangblokken uitgereikt door nascholingsinstanties in plaats van door de PABO; dat is wettelijk gezien onjuist.

4.2 Overige instanties

De Toetsingscommissie ontving de afgelopen jaren veel berichten uit de kring van instanties die zich met lichamelijke opvoeding/bewegingsonderwijs bezig houden. Zo waren er diverse contacten met het Netwerk PABO Bewegingsonderwijs (de verzamelde PABO gymnastiekdocenten), de vakvereniging KVLO en het ALODO, het overleg van directeuren van Academies Lichamelijke Opvoeding (opleidingen voor gymnastiekleraren 1e graad).

Vanuit deze drie instanties een selectie van hun berichten.

- **Netwerk PABO Bewegingsonderwijs**
Dit netwerk verzorgt, naast website- en e-mailcontacten met de leden, een jaarlijkse studiedag. Voorafgaand aan die studiedagen is regelmatig een enquête rondgestuurd aan de leden om te informeren naar de uitvoering(problemen) van de Leergang. Tevens heeft dit Netwerk meermalen brieven verzonden aan de Vaste Commissie Onderwijs van de Tweede Kamer, aan Minister en Staatssecretaris Onderwijs, aan de KVLO, aan de Toetsingscommissie en vanzelfsprekend is er contact met het LOBO.

Uit de reacties van dit Netwerk de volgende zorgpunten:

- **Over studenten**
 - Verplicht naar de Leergang cursus gestuurde niet-gemotiveerde studenten leveren flinke problemen op;
 - Het volledig indalen van de Leergang in het initiële PABO-curriculum, tegen de oorspronkelijke bedoeling in, wordt gezien als kwaliteitsverlies. Er is niet voort te bouwen op reeds verworven PABO-competenties door de afgestudeerden;
 - De pedagogisch-didactische meerwaarde blijft achter;
 - Eigen bewegingsvaardigheid en het didactisch niveau van de studenten is vaak van een te laag gehalte.

- **Over docenten**
 - Facilitering vanuit de PABO's is nogal eens onvoldoende. Er moet gelobbyd worden om de noodzakelijke uren te krijgen (er is dwang om de Leergang in de door de PABO-directie vastgestelde uren te realiseren);
 - Stagebegeleiding door PABO-docenten is vaak niet te realiseren met de toegekende Leerganguren;
 - Tijd voor eigen deskundigheidsbevordering, zeker voor de vaak jonge en nog onervaren PABO-docenten, is er nauwelijks.

- Over de aanbieders van de Leergang
 - Het aanbieden van de Leergang, door de commerciële takken van de hogescholen/PABO's toont (eerder) de financiële sturing ervan. Kwaliteit van het programma komt dan meer onder druk te staan door de prioriteit hebbende marktwerking. (PABO-directies laten weten dat men door het niet laten indalen van steeds grotere delen van de Leergang studenten verliest).

- Over de uitvoering van de Leergang
 - Er is groot verschil in kwaliteit van de stagebegeleiding (zo die er al is) op de locaties waar de Leergangcursisten zelfstandig hun lessen geven;
 - De onmogelijkheid om echte post-HBO-studenten, buiten hun eigen school elders te laten stageren;
 - Er is geen tot nauwelijks aandacht in de Leergang voor het lesgeven in het Speciaal Onderwijs;
 - Er is te weinig controle op de daadwerkelijke uitvoering van de Leergang (de Toetsingscommissie van de Stichting PHBO mag alleen de ingezonden programma's (per e-mail bericht of op papier) beoordelen. Vooral geldt dit voor de in-company-trajecten (mogelijke inflatie in het toepassen van regels en eisen);
 - Het indalen van meer dan één blok van de drie (in het laatste jaar van) de PABO.

- Overige zorgpunten
 - In de initiële opleiding wordt de mogelijkheid om de verplichte kleutermodule Lichamelijke Opvoeding en contextmodule-bewegingsonderwijs te geven sterk ingekort of verdwijnt geheel. Dit betreft vooral de afzonderlijke kleutermodulen bewegingsonderwijs. De Leergang is bedoeld om onder meer voort te bouwen op de reeds verworven competenties in de kleutermodulen en de contextmodule,

Kortom: het is te vrezen dat de bedoelde verbreding en verdieping van het bewegingsonderwijs in de basis- en speciaalbasisscholen nauwelijks wordt bereikt. In de Nota van toelichting bij de wetwijziging van 28 juni 2001 (Staatsblad 374; Tweede Kamer 00-01, 27616, nr. 3) luidt de bedoeling bij de invoering van de Leergang: 'Het wetsvoorstel vormt het onderdeel van het beleid om een impuls te geven aan de kwaliteit van het onderwijs in het vakgebied Lichamelijke Opvoeding door de opleidingen (PABO's) te ontlasten van de taak om de opleiding voor dit vakgebied gericht op de hele leeftijdsgroep aan te bieden'.

- KVLO, de vakvereniging van leraren Lichamelijke Opvoeding / Bewegingsonderwijs

Deze vakvereniging reageerde de afgelopen jaren regelmatig in de richting van de politiek verantwoordelijken. Zowel Minister en Staatssecretaris, alsmede de leden van de Vaste Commissie Onderwijs van de Tweede Kamer zijn benaderd over de formele positie van de Leergang, over de bedoelde status van postinitiële cursus, over uitvoeringsproblemen, enz.

Het onbevoegd geven van lessen Lichamelijke Opvoeding in het (speciaal) basisonderwijs is een doorn in het oog van deze vakvereniging.

- ALODO, vergadering van directeurs van Academies voor Lichamelijke Opvoeding in Nederland.

Deze groepering heeft eveneens haar bezorgdheid diverse malen uitgesproken. Bijvoorbeeld over het feit dat in vergelijking met de initiële ALO-opleiding van 6800 studiebelastingsuren via de Leergang (600 SBU) gelijk bevoegde leraren Lichamelijke Opvoeding voor het (speciaal) basisonderwijs worden opgeleid.

En ook over het aanstellen van onbevoegde leraren Lichamelijke Opvoeding / Bewegingsonderwijs in het basisonderwijs in constructies die de eisen van het bevoegdheden besluit in feite omzeilen (gedoeld wordt onder andere op het aanstellen van MBO-opgeleide CIOS-/sport en bewegen afgestudeerden, die onder de rondrijdende overkoepelende aandacht van een bevoegde gymnastiekleraar vallen).

De kwaliteit van het bewegingsonderwijs staat flink onder de druk en de vraag is: wie interesseert dat eigenlijk, behalve de vakbetrokkenen?

5. Conclusie

De St. Post HBO komt via haar Toetsingscommissie tot de conclusie, dat de werkelijke en wettelijke bedoeling van de Leergang Vakbekwaamheid Bewegingsonderwijs via de PABO flink onder druk staat. Dit ondanks de goede betrokkenheid van de PABO-docenten Lichamelijke Opvoeding / Bewegingsonderwijs, zoals onder andere blijkt uit de toegezonden documenten (onder meer uitgebreide readers). Uit studentenevaluaties blijkt dat de studenten over het algemeen tevreden zijn over inzet, inspiratie en motivatie van hun docenten. Bij de kwaliteit van de Leergang, alsmede bij de kwaliteit van de afgestudeerden zijn echter gezien de hiervoor genoteerde Bevindingen vraagtekens te stellen. Dit geldt vooral voor de eisen die gesteld worden aan de uitvoering van de Leergangprogramma's.

6. Aanbevelingen

Het volgende dient nadrukkelijk door de (politiek / hoge- scholen) bevoegde instanties overwogen te worden:

- Breng de Leergang terug tot een werkelijke nascholingscursus, gezien de opdracht om het PABO initieel programma te ontlasten;
- Stel een daadwerkelijk toezicht op de uitvoering van de Leergang in en betrek daarbij alle locaties, vooral die bij de in-company-cursusuitvoering;
- Stel de aandacht voor het speciaal onderwijs verplicht in de Leergang, inclusief het aldaar stageren, wil de formele bevoegdheidsregeling ook inhoudelijk op dit terrein zinvol zijn.

Kortom:

Breng de Leergang in de positie van een inhoudelijk waardevolle bijdrage aan het bewegingsonderwijs voor onze basisschoolkinderen.

Bijlage A: Wet- en regelgeving

- Wet op het Primair Onderwijs, wijziging artikel 186, per 28 juni 2001 en wijziging van artikel 3, lid 2, per 28 juni 2006.
- Wet op de Expertisecentra, wijziging van artikel 171, per 28 juni 2001 en wijziging artikel 3, lid 2, 28 juni 2006.
- Besluit Bekwaamheidseisen Onderwijspersoneel, van 23 augustus 2006. Nota van Toelichting, paragraaf 9, Vakleerkrachten en bekwaamheidseisen.

Deze wijzigingen betreffen het invoeren van de afzonderlijke bevoegdheid voor het vak zintuiglijke en lichamelijke oefening, alsmede de mogelijkheid om tijdens de opleiding voor dit Leerganggetuigschrift reeds zelfstandig lessen Lichamelijke Opvoeding te geven.

- Ministerie OCW-Circulaire van 11 november 2004, nummer POIPJ-2004152649. Waardoor de PABO-Leergang daadwerkelijk mogelijk wordt gemaakt.
- Ministerie OCW, Brief Staatssecretaris Onderwijs van 17 juni 2008, nummer PO/B+B/16309 + bijlage, betreffende verkorting van de Leergang.
- Ministerie OCW Brief van 16 december 2005, HO/BS/2005/58574 aan het LOBO.

En de wettelijk erkende programma / kwaliteitsdocumenten:

- Raamplan Vakbekwame leraar bewegingsonderwijs via PABO, SLO- Enschede 1999;
- Leergang Vakbekwaamheid bewegingsonderwijs via PABO, LOBO/SLO-Utrecht, januari 2003.
- Kwaliteitsborging, Bijgesteld toetsingskader, LOBO, mei 2010.
- Basisdocument Bewegingsonderwijs voor het Basisonderwijs. Jan Luiting Fonds, Chris Mooij e.a., ARKO Sports Media, Nieuwegein, 2011 (gewijzigde 6e druk).

Bijlage B: Overzicht Hogescholen met PABO's

Met de volledige, met getuigschrift af te sluiten, Leergang Lichamelijke Opvoeding / Bewegingsonderwijs

Noorden van Nederland:
Hanze Hogeschool van Groningen

Oosten van Nederland:
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (x)
Hogeschool Saxion, Deventer
Hogeschool Iselinge, Doetinchem
Christelijke Hogeschool, Ede
Hogeschool Edith Stein, Hengelo
Gereformeerde Hogeschool, Zwolle
Katholieke PABO, Zwolle

Zuiden van Nederland:
Hogeschool Avans, Breda
Hogeschool De Kempel, Helmond
Hogeschool Zeeland, Vlissingen
Fontys Hogescholen (x)

Westen van Nederland:
Hogeschool IPABO, Amsterdam (x)
Hogeschool van Amsterdam
Haagse Hogeschool, Den Haag
Driestar PABO, Gouda
Hogeschool Leiden (x)
Hogeschool Rotterdam (x)
Hogeschool InHolland (x)

Centrum van Nederland:
Hogeschool Marnix, Utrecht
Hogeschool Utrecht (x)

Hogescholen met PABO's, zonder de accreditatie van de Leergang:

Noorden van Nederland:
Noordelijke Hogeschool Leeuwarden
Hogeschool Stenden

Zuiden van Nederland:
Hogeschool Zuyd

Centrum van Nederland:
Hogeschool Helicon

(x) = meer PABO-locaties

Bijlage C: St. Post HBO/Toetsingscommissie

Ultimo 2011 bestaat de Toetsingscommissie uit de volgende personen:

- Hilde Bax, lid
- Chris Mooij, lid
- Mike Schouten, lid en fungerend voorzitter
- Paul Esveld, directeur van de het Centrum voor Post Initieel Onderwijs en ambtelijk secretaris van de Stichting Post HBO Nederland.

C.V.s:

Hilde Bax, is gepromoveerd docent onderzoek aan de Hogeschool van Amsterdam bij de opleiding leraar Lichamelijke Opvoeding / Bewegingsonderwijs.

Chris Mooij, oud-medewerker van de Stichting Leerplanontwikkeling , is voorzitter van de Redactieraad van het tijdschrift Lichamelijke Opvoeding van de vakvereniging KVLO.

Mike Schouten, is voormalig secretaris van de CML/ACLO L.O., oud-inspecteur Hoger Onderwijs, onder andere voor lichamelijke opvoeding (PABO's en ALO's) en voorheen voorzitter van het ALODO (overleg van ALO-directeuren).

Bijlage D: Ministerie OCW-Circulaire van 11 november 2004

Uitleg . Gele Katern 18/19 (24 november 2004

Nieuwe situatie bevoegdheid bewegingsonderwijs (lichamelijke opvoeding) in het primair onderwijs

Bestemd voor.

- * bevoegde gezagsorganen van scholen voor basisonderwijs.
- * hogescholen die een lerarenopleiding voor het basisonderwijs.

Voorlichting

Datum: 11 november 2004

Kenmerk: FOIPJ-2004152649

Datum inwerkingtreding: n.v.t. Geldigheidsduur beleidsregel- n.v.t. Juridische grondslag- n.v.t.

Relatie tot eerdere mededelingen: n.v.t Informatie verkrijgbaar bij-. CFI@CO/PO, tel. 079-3232.333

1: Samenvatting

Rond de bevoegdheid voor het vak bewegingsonderwijs (lichamelijke opvoeding) in het primair onderwijs en de opleiding voor dit vak op de pabo is de situatie gewijzigd. De effecten hiervan zullen merkbaar zijn voor de scholen in het schooljaar 2005 - 2006, omdat vanaf dat moment pabo-afgestudeerden de arbeidsmarkt betreden die een gewijzigd programma op de pabo hebben gevolgd.

Kort gezegd houdt de wijziging in dat de bevoegdheid voor het geven van onderwijs in het vak bewegingsonderwijs (lichamelijke opvoeding) van afgestudeerden van de opleiding tot leraar basisonderwijs (pabo) is beperkt tot het geven van dit vak aan de eerste twee groepen van het basisonderwijs en aan de groepen bestemd voor leerlingen tot zeven jaar bij speciale scholen voor basisonderwijs en scholen voor speciaal onderwijs.

De zittende leraren primair onderwijs blijven bevoegd om bewegingsonderwijs aan alle groepen te verzorgen. De pas afgestudeerde leraren kunnen door het voltooien van de Leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs via pabo de brede, volledige bevoegdheid aisnog verkrijgen. De pabo's bieden dit post-initiële scholingstraject aan.

Deze maatregel is een gevolg van een door de Tweede Kamer aangenomen amendement dat in 1997 is ingediend bij de behandeling van een wijziging van de Wet op het primair onderwijs (WPO).

Het doel hiervan is een impuls te geven aan de kwaliteit van het bewegingsonderwijs in het primair onderwijs. Doordat de pabo wordt ontlast van de taak om de opleiding voor het vak bewegingsonderwijs in volle breedte (gericht op alle groepen) aan te bieden kan de opleiding zich concentreren op het geven van het bewegingsonderwijs aan het jonge kind (groep 1 en 2). De kwaliteit van het bewegingsonderwijs aan het oudere kind (groep 3 t/m 8) wordt eveneens versterkt, doordat een specifiek en intensief scholingstraject moet worden gevolgd (de Leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs via pabo), alvorens de bevoegdheid voor het oudere kind te verlagen / verwerven.

Met ingang van het schooljaar 2005 - 2006 bieden alle pabo's op het gebied van bewegingsonderwijs een smal programma aan, dat wil zeggen een opleidings-programma dat zich louter richt op het jonge kind. Verreweg de meeste studenten ronden hun opleiding na vier jaar af aan het einde van het schooljaar 2004 - 2005.

Een beperkt aantal studenten, bijvoorbeeld de zij-instromer, heeft eerder de pabo-opleiding voltooid en is daardoor reeds na afloop van het schooljaar 2003 - 2004 op de onderwijs arbeidsmarkt gekomen met de smalle bevoegdheid voor bewegingsonderwijs.

2: ACHTERGROND

De achtergrond van de wijziging is het feit dat er een spanning bestaat tussen de verkregen bevoegdheid en de bereikte startbekwaamheid van de afgestudeerden van de opleiding tot leraar basisonderwijs op het gebied van het bewegingsonderwijs.

De pabo-student krijgt een breed vakkenpakket aangeboden, waardoor niet op alle gebieden voldoende verdieping kan worden bereikt.

De andere overweging heeft betrekking op de motorische ontwikkeling van het jonge kind. Die is van dermate groot belang dat dit als een integraal aspect van het onderwijstotaal moet worden gezien en dus een integraal onderdeel van de opleiding moet zijn.

3 Pabo-opleiding

Tegen deze achtergrond is besloten de pabo's te ontlasten van de taak om het vak bewegingsonderwijs breed, d.w.z. gericht op de gehele leeftijdsgroep (groep 1 tot en met 8), aan te bieden. Doordat de opleiding zich kan concentreren op het geven van bewegingsonderwijs aan het jonge kind (groep 1 en 2 van het basisonderwijs en de groepen bestemd voor leerlingen tot zeven jaar in het speciaal onderwijs) kan het vak bewegingsonderwijs op de pabo zich verdiepen in de specifieke aspecten van het onderwijs aan het jonge kind. Dit zal de kwaliteit van het bewegingsonderwijs aan jonge kinderen ten goede komen.

Het wetsvoorstel dat in 2001 in het parlement is aangenomen verplicht de pabo's om met ingang van het schooljaar 2001-2002 het onderwijsprogramma voor bewegingsonderwijs te versmallen, d.w.z. gericht op het jonge kind (groepen 1 en 2) aan te bieden. Met ingang van dat schooljaar leidt de pabo dus niet meer op voor het geven van bewegingsonderwijs in de groepen 3 tot met 8 van het basisonderwijs en de groepen bestemd voor leerlingen vanaf zeven jaar in het speciaal onderwijs.

4 Consequenties voor Pabo afgestudeerden

a Bevoegdheid

De zittende leraren basisonderwijs behouden hun brede bevoegdheid voor de groepen 1 tot en met 8 voor bewegingsonderwijs. Zij hebben immers in het 'verleden' het brede opleidingsprogramma voor bewegingsonderwijs gevolgd.

Dit geldt ook voor de leraren die met ingang van het schooljaar 2000 - 2001 met de opleiding zijn begonnen en als regel aan het einde van het schooljaar 2003 - 2004 het pabo-getuigschrift hebben behaald. Indien hun studie is vertraagd, hebben zij nog tot uiterlijk 1 september 2005 de gelegenheid het pabo getuigschrift te behalen waaraan de brede bevoegdheid voor bewegingsonderwijs is verbonden.

b Verplichting

Met ingang van het schooljaar 2001 - 2002 bieden alle pabo's verplicht het vak bewegingsonderwijs versmald, gericht op het jonge kind, aan. Studenten die in dat jaar met de pabo-opleiding zijn begonnen, zijn voor het vak bewegingsonderwijs dus alleen bevoegd voor de groepen 1 en 2.

Als regel behalen deze studenten aan het einde van het schooljaar 2004 - 2005 hun getuigschrift.

Snelle studenten kunnen hun studie eerder hebben afgerond en bijvoorbeeld aan het einde van het schooljaar 2003 - 2004 hun getuigschrift hebben behaald.

Ook studenten die als zij-instroomer de opleiding hebben gevolgd kunnen in een eerder schooljaar het pabo-getuigschrift hebben behaald.

Het aanvangsjaar van de pabo-opleiding is dus bepalend of men voor bewegingsonderwijs breed of smal bevoegd is.

Vermelding op pabo getuigschrift

In verband met de bevoegdheidsconsequentie wordt door de pabo's op het getuigschrift, of op een daaraan toegevoegd document of verklaring vermeld dat de student het smalle dan wel het brede opleidingsprogramma voor bewegingsonderwijs heeft gevolgd. Het vastleggen van deze informatie is noodzakelijk; het is in het belang van de afgestudeerde leraren basisonderwijs zelf en voor de schoolbesturen.

5 Leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs via Pabo

Voor de afgestudeerden van de pabo die voor wat betreft het vak bewegingsonderwijs de smalle opleiding hebben gevolgd en dus niet bevoegd zijn om dit vak te geven aan de groepen 3 tot en met 8 is een mogelijkheid in het leven geroepen om alsnog deze bevoegdheid te behalen. Dit kan door het voltooiën van de 'Leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs via Pabo'. Dit is een post-hbo-scholingstraject dat in totaal 800 uur omvat, die verdeeld zijn over 20 modules. Deze modules zijn verdeeld in vier blokken van vijf modules elk.

Als afsluiting van een blok krijgt de deelnemer een deel certificaat.

Na voltooiing van de gehele leergang ontvangt de deelnemer een getuigschrift. Daarmee heeft hij de brede bevoegdheid voor bewegingsonderwijs verkregen en mag dit vak dus aan alle groepen in het basisonderwijs verzorgen.

De leraren die deze leergang hebben voltooid hebben een intensieve en langdurige scholing gehad, waardoor de kwaliteit van het onderwijs aan het oudere kind in bewegingsonderwijs wordt versterkt.

Het volgen van de leergang is niet verplicht. Het feit dat één van de leden van het schoolteam niet de brede bevoegdheid voor bewegingsonderwijs bezit, hoeft voor een school geen probleem te vormen. Immers de zittende leraren behouden hun brede bevoegdheid. Er blijven dus nog geruime tijd voldoende zittende groepsleraren beschikbaar die (tijdelijk) de lessen bewegingsonderwijs kunnen verzorgen voor collega's met een smalle bevoegdheid.

Daarnaast bestaat uiteraard altijd de mogelijkheid een vak leraar bewegingsonderwijs te benoemen. De bezitters van het getuigschrift van de Academie voor lichamelijke opvoeding (ALO) zijn over de volle breedte bevoegd voor bewegingsonderwijs.

Financiële bemoeienis

De overheid heeft geen financiële bemoeienis met de leergang. Als een schoolbestuur het wenselijk vindt dat een leraar de bevoegdheid voor bewegingsonderwijs voor de groepen drie tot en met acht behaalt, kan uit het budget voor personeelsbeleid (het schoolbudget) een bijdrage in de kosten worden geleverd.

Beginnen tijdens pabo-opleiding

Er zijn pabo's die studenten in de gelegenheid stellen

reeds tijdens hun opleiding het eerste blok van vijf modules van de leergang te volgen en af te sluiten met het behalen van het eerste leercertificaat.

Tijdelijke bevoegd tijdens leergang

De bevoegde leraar basisonderwijs die de leergang volgt is tijdelijk, gedurende maximaal twee aaneengesloten schooljaren, bevoegd om bewegingsonderwijs te geven aan alle groepen. Dit betekent dat de bij een school benoemde/aangestelde leraar basisonderwijs vanaf de eerste dag dat hij de leergang bewegingsonderwijs volgt, dit onderwijs ook aan de groepen 3 tot en met 8 mag verzorgen.

Wie is bevoegd

Samengevat: wie is bevoegd voor de groepen één tot en met acht van het basisonderwijs en alle groepen in speciaal basisonderwijs en het speciaal onderwijs:

- de zittende leraar basisonderwijs, die breed is opgeleid.
- de leraar basisonderwijs die de leergang volgt (voor maximaal twee aaneengesloten schooljaren).
- de leraar basisonderwijs die tevens het getuigschrift van de leergang bezit.
- de vakleraar bewegingsonderwijs, dit is de bezitter van het ALO-getuigschrift.

Op welke pabo's wordt de leergang aangeboden

Vanaf het schooljaar 2003 - 2004 bereiden de pabo's zich voor op de post-initiële Leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs via Pabo' door een concreet lessenplan te ontwikkelen.

Een aantal pabo's zijn reeds met ingang van 1 september 2004 met de Leergang gestart; een deel van de overige pabo's zullen met ingang van 1 september 2005 de Leergang aanbieden.

Op de website www.paboweb.nl is hierover actuele informatie te vinden.

De minister van onderwijs cultuur en wetenschappen, namens deze,
mr. J.P. van Ham
directeur primair onderwijs

Bijlage E: Brief Staatssecretaris Onderwijs van 17 juni 2008
nummer PO/B+B/16309 aan de Tweede kamer der Staten-Generaal.

Aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Den Haag
17 juni 2008

Ons kenmerk
PO/BB/16309

Onderwerp
Bewegingsonderwijs

Inleiding

Tijdens het algemeen overleg over de leergang bewegingsonderwijs van 24 april jl. heb ik u toegezegd dat u een brief ontvangt over:

1. De aangepaste leergang bewegingsonderwijs;
2. Het voorlichtingstraject;
3. Het monitoren van de arbeidsmarkt;
4. Het knelpunt van de tijdelijke bevoegdheid gedurende de leergang;
5. De doorstroom van mbo naar hbo;
6. De kwaliteitsverbetering van het bewegingsonderwijs.

Hieronder zal ik ingaan op deze punten.

1. De aangepaste leergang bewegingsonderwijs

Tijdens het AO van 24 april jl. heb ik met u gesproken over de meest geschikte wijze om de leergang bewegingsonderwijs te verlichten. U heeft ingestemd met het scenario dat leidt tot samenvoeging van de blokken drie en vier en indaling van blok één in de initiële opleiding. Met ingang van het schooljaar 2008-2009 zal deze verlichting van de leergang bewegingsonderwijs van start gaan.

Er is tot verlichting van de leergang besloten omdat uit de evaluatie van de leergang bleek dat het veronderstelde kennisniveau en de studiebelasting van de leergang heel hoog werden bevonden. Ik heb daarom het landelijk overleg opleidingen basisonderwijs (LOBO) gevraagd mij te adviseren over de meest geschikte wijze van verlichting van de leergang. Het LOBO en de Stichting leerplanontwikkeling (SLO) hebben vervolgens, in samenspraak met alle organisaties voor management en bestuur, vakorganisaties (CNVO, AVS en CNV schoolleiders), de Koninklijke Vereniging voor Leraren Lichamelijke Opvoeding (KVLO) en het ALO-directeurenoverleg (Alodo), als meest geschikte scenario gekozen voor het samenvoegen van de blokken drie en vier en het indalen van blok één in de initiële opleiding. Hiermee wordt de juiste balans gevonden tussen verlichting en behoud van kwaliteit.

Inmiddels heeft het LOBO, in samenwerking met de SLO en pabo-vakdocenten, de verlichting van de leergang inhoudelijk uitgewerkt. Ook is de overgangssituatie voor de huidige leergangvolgers en – aanbieders uitgewerkt. De inhoud van de leergang is beschreven in een notitie die als bijlage bij deze brief is gevoegd.

Inhoud leergang

In de hierboven genoemde notitie geeft het LOBO aan dat de samenvoeging van de blokken drie en vier niet zal leiden tot een verlies aan kwaliteit, omdat alleen die onderdelen worden geschrapt die overlap vertonen of heel specialistisch zijn. Het gaat hier om:

- Bewegen in andere contexten,
- Counseling, en
- Motorische remedial teaching ('weet hebben van').

Verder wordt de stage voor een deel geschrapt. Deelnemers aan de blokken drie en vier zijn namelijk voor het overgrote deel al werkzaam als leerkracht bij een basisschool en doen daarmee dus al voldoende praktijkervaring op.

Het LOBO geeft aan dat het onderdeel 'bewegen in andere contexten' wordt geschrapt vanwege de overlap die er op verschillende plaatsen is met een module uit de initiële opleiding (de 'contextmodule'). Het onderdeel 'counseling' wordt geschrapt omdat de studenten tijdens de leergang eigenlijk nog niet die specialist zijn die nodig is om goed en geloofwaardig collega's van de school te counselen. Dit vak heeft waarschijnlijk meer waarde als de studenten het later als nascholing volgen, nadat ze enige jaren als vakspecialist bewegingsonderwijs op een school hebben gewerkt.

Het onderdeel 'motorische remedial teaching' wordt geschrapt, omdat het een echt specialisme is waarvoor ook een specialistische hbo-opleiding 'motorische remedial teaching' bestaat. De studenten komen met dit onderdeel alleen maar oppervlakkig in aanraking. Het is daarom slechts bedoeld als kennismaking met het vak dat studenten kunnen leren aan de hbo-opleiding.

Tot slot geeft het LOBO aan dat de onderdelen 'zorgverbreding' en 'goede bewegers in groep 8' worden samengevoegd. Hierdoor kan een betere afstemming plaatsvinden wat extra tijdwinst zal opleveren.

Overgangssituatie

De verlichte leergang zal zo snel mogelijk worden ingevoerd, aangezien een uitstel van de invoering niet ten goede zal komen aan de kwaliteit van het bewegingsonderwijs. Bovendien zal dit voor nog een jaar onrust zorgen en daar heeft niemand baat bij.

Over de financiële consequenties van de overgang naar de verlichte leergang heb ik met het LOBO afspraken gemaakt. Om de overgang voor de studenten die een verzoek doen tot restitutie zo soepel mogelijk te laten verlopen zal ik aan het LOBO een bedrag ter beschikking stellen voor de financiële afwikkeling.

2. Het voorlichtingstraject

Uit de evaluatie van de leergang die in het najaar van 2007 door het LOBO is uitgevoerd blijkt dat scholen organisatorische problemen ervaren door de invoering van de leergang. De verwachting is dat door de verlichting van de leergang de organisatorische problemen af zullen nemen. Daarnaast is goede voorlichting over de verschillende manieren waarop bewegingsonderwijs is te organiseren van groot belang. De scholen zijn inmiddels geïnformeerd over de wijze waarop de leergang wordt verlicht. Verder werkt de SLO, samen met de KVLO en de Algemene vereniging van schoolleiders (AVS), op dit moment aan een brochure. Deze brochure wordt half juni digitaal verspreid aan alle scholen. Hierin wordt toegelicht wat er precies verandert en op welke manieren breed bevoegde leerkrachten kunnen worden ingezet. Hier zullen ook praktijkvoorbeelden aan worden toegevoegd.

Op dit moment werkt de SLO aan een verdere invulling van het voorlichtingstraject. Zo zullen er o.a. workshops worden gegeven op studiedagen van de besturenorganisaties.

Verder heeft onlangs een voorlichtingsbijeenkomst plaatsgevonden voor de pabo-directeuren en het netwerk van docenten bewegingsonderwijs, georganiseerd door het LOBO. Studenten zullen via de pabo's worden geïnformeerd over de wijziging van de leergang en wat dit precies betekent voor de studenten die nu blok drie of vier volgen.

3. Monitoren van de arbeidsmarkt

Ik verwacht dat de verlichting van de leergang zorgt voor meer breed bevoegde leerkrachten en een grotere bereidheid van scholen om leerkrachten die net van de pabo komen de mogelijkheid te bieden de leergang te volgen. Hierdoor kunnen de arbeidsmarktproblemen afnemen. Of vraag en aanbod van bevoegde leerkrachten op de lange termijn ook op elkaar aansluiten is nog niet te zeggen. Ik zal daarom, zoals aangekondigd in het AO van 24 april jl, en eerder in de beleidsreactie op de evaluatie, de ontwikkeling van vraag en aanbod volgen. Om enquêtedruk bij scholen te voorkomen wordt daarbij zoveel mogelijk aangehaakt bij bestaand onderzoek.

Het aanbod van bevoegde pas afgestudeerden is te peilen door de uitstroom van de leergang bewegingsonderwijs te monitoren. Deze cijfers zijn reeds beschikbaar. Daarnaast laten wij ieder schooljaar een monitor uitvoeren naar de ontwikkelingen aan de vraagkant van de onderwijsarbeidsmarkt in zijn algemeenheid. Vanaf het schooljaar 2008-2009 zal in dit onderzoek specifiek aandacht worden besteed aan de vraag naar docenten die beschikken over de brede bevoegdheid bewegingsonderwijs.

4. Knelpunt tijdelijke bevoegdheid gedurende de leergang

Tijdens het AO van 24 april jl. heb ik toegezegd op de inschrijvingsduur van de leergang in deze brief terug te komen. Een leerkracht is gedurende twee jaar bevoegd bewegingsonderwijs te verzorgen aan de groepen 3 tot en met 8, vanaf het moment dat hij of zij de leergang volgt (artikel 3, tweede lid, onder b, van de Wet op het primair onderwijs). Als een deelnemer meer tijd nodig heeft om de leergang te voltooien kan hij of zij met die tijdelijke bevoegdheid in de knel komen. De verwachting is echter dat deze situatie, zeker nu de leergang is verlicht, maar zeer sporadisch zal voorkomen. Leerkrachten

hoeven immers nog maar twee blokken postinitieel te volgen in plaats van drie of vier blokken postinitieel en kunnen hier nog steeds twee jaar over doen zonder de bevoegdheid te verliezen. Als het toch zo is dat een deelnemer meer dan twee jaar de tijd nodig heeft om de leergang te voltooien zal dit probleem binnen het schoolteam opgelost moeten worden. De lessen bewegingsonderwijs kunnen tot het moment dat de deelnemer de leergang haalt door een bevoegde collega-leerkracht worden verzorgd. Het wijzigen van de WPO door uitzonderingen op de bevoegdheidsbepaling te creëren is in deze kwestie niet wenselijk. Bovendien zal het probleem, zoals hierboven al aangegeven, door de verlichting van de leergang afnemen. Ook betekent verlenging van de studieduur een verlenging van de zware combinatie van opleiding met de eerste baan. Dat is uiteraard niet wenselijk.

5. De doorstroom van mbo naar hbo

In het algemeen kunnen mbo-gediplomeerden (niveau 4) doorstromen naar het hbo. Afhankelijk van de verwantschap van de opleiding en het uitstrooprofiel kunnen ze een verkort traject volgen in het hbo. Voor bezitters van het mbo-diploma sport en bewegingscoördinator (mbo-sb), niveau 4 is de academie voor lichamelijke opvoeding (alo) de meest verwante hbo-opleiding. De verkorte trajecten variëren per alo. De studieduurverkortings bedraagt op dit moment veelal één jaar, soms meer. Er vindt op dit moment overleg plaats tussen de roc's die deze mbo-opleiding aanbieden en de alo's over de instroom van afgestudeerde mbo-sb-studenten in de alo-opleiding en de mogelijkheden die ertoe leiden dat de studieduur nog verder wordt verkort. In het licht van het voorgaande zal er komend jaar een verdere verkenning worden uitgevoerd naar het hele continuüm van opleidingen in het mbo en het hbo en het gebruik van combinatiefuncties op het terrein van het bewegingsonderwijs.

6. De kwaliteitsverbetering van het bewegingsonderwijs

Met de invoering van de postinitiële leergang bewegingsonderwijs is al een grote kwaliteitsslag gemaakt in het bewegingsonderwijs. Om te kunnen zien of de verbetering van kwaliteit zich in de toekomst doorzet zal onderzoek naar de kwaliteit van de leergang moeten worden gedaan. Er vindt op dit moment nader overleg plaats tussen OCW, het LOBO en verschillende deskundigen over hoe een dergelijk onderzoek moet worden ingericht zodat de kwaliteit op een goede manier in beeld wordt gebracht.

Tot slot heb ik tijdens het AO van 24 april jl. toegezegd in gesprek te gaan met de scholen uit Friesland die te kennen hebben gegeven problemen te hebben met de uitvoering van de leergang. Dat gesprek heeft inmiddels plaatsgevonden. Tijdens dit constructieve gesprek hebben de directeurs van de Friese scholen aangegeven met welke organisatorische problemen ze te kampen hebben. Van de kant van OCW zijn oplossingen en mogelijkheden aangereikt voor de in Friesland ervaren problemen.

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Sharon A.M. Dijkma

**Bijlage F: Ministerie OCW, brief van 16 december 2005,
HO/BS/2005/58574**

O N D E R
D O S S I M
L I J U U R
N E T E M
S C H A P

Landelijk overleg Pabo-directeuren
T.a.v. de heer H. Verheijde, secretaris
Henricuskade 259
2497 ND Den Haag

Den Haag

Ons kenmerk

16 DEC 2005

HO/BS/2005/58574

Onderwerp

bewegingsonderwijs

Geachte heer Verheijde,

Uit contacten met (vertegenwoordigers van) de lerarenopleidingen basisonderwijs is gebleken dat er nog wat onduidelijkheden zijn omtrent de mogelijkheden bij de uitvoering van de postinitiële leergang "bewegingsonderwijs". Deze leergang is bedoeld om afgestudeerden van de lerarenopleiding basisonderwijs in de gelegenheid te stellen zich te bekwamen voor het geven van bewegingsonderwijs aan de groepen 3 t/m 8 van de basisschool (en vergelijkbare leeftijdsgroepen in het speciaal onderwijs). De bedoeling van deze brief is deze onduidelijkheden weg te nemen.

Allereerst kan worden vastgesteld dat, indien studenten de mogelijkheid geboden wordt één of meerdere onderdelen van de postinitiële leergang "bewegingsonderwijs" tijdens de initiële opleiding te volgen (bijvoorbeeld in de vorm van een minor), dit niet strijdig is met de bepalingen uit de WHW. Verder kan de leergang "bewegingsonderwijs", als de opleiding dat wenselijk acht, uitgevoerd worden in een combinatie van initieel ingeschreven studenten en postinitiële cursisten. Deze wordt dan verzorgd door de pabo. Deelname aan de leergang "bewegingsonderwijs" staat dan open voor zowel initieel ingeschreven studenten als postinitiële cursisten. De studenten worden niet als cursist ingeschreven, omdat zij al als student voor de initiële opleiding ingeschreven staan. Zij volgen het onderwijs in het kader van een minor.

De leergang moet gecertificeerd zijn, wil de cursist een erkend certificaat kunnen ontvangen dat geldt als een bewijs dat hij/zij voldoet aan de bekwaamheidseisen om bewegingsonderwijs te mogen geven aan de groepen 3 t/m 8 in het basisonderwijs en aan vergelijkbare leeftijdsgroepen in het speciaal onderwijs (civiel effect). Deze certificering wordt uitgevoerd door de Stichting Post Hoger Beroeps Onderwijs Nederland (Stichting Post HBO). Vanzelfsprekend geldt dat in het geval dat studenten aan de pabo zich bekwamen voor het geven van bewegingsonderwijs aan de groepen 3 t/m 8, aan de eisen van de Stichting Post HBO onverkort moet worden voldaan.

De studenten die tijdens hun initiële opleiding (een deel van) de leergang "bewegingsonderwijs" met succes hebben afgerond, krijgen bij hun getuigschrift een supplement uitgereikt. Dat bevat onder

blad 2/2

O N D E R
O P S T A
L T U U R
N E M
S C H A P

andere een beschrijving van de inhoud van de opleiding, waarvan de door de student gevolgde onderdelen van de leergang "bewegingsonderwijs" als minor deel uitmaken. Daarbij wijs ik erop dat het met goed resultaat gevolgd hebben van de minor niet leidt tot een bevoegdheid.

De student die één of meerdere onderdelen van de leergang "bewegingsonderwijs" als minor met succes heeft afgerond, wordt gedeeltelijk of geheel vrijgesteld van het volgen van de postinitiële leergang "bewegingsonderwijs". Degene die de leergang verzorgt (lees: de pabo), bepaalt de omvang daarvan en stelt tevens vast welk deel van het cursusgeld de student nog verschuldigd is. Het is immers uitsluitend het succesvol afronden van de leergang "bewegingsonderwijs" dat de bevoegdheid geeft om bewegingsonderwijs aan de groepen 3 t/m 8 (en aan vergelijkbare leeftijdsgroepen in het speciaal onderwijs) te verzorgen, ook als deze wordt verzorgd door de pabo.

Ten aanzien van de bekostiging tenslotte geldt het volgende: de reguliere rijksbijdrage voor studenten die ingeschreven staan voor de initiële opleiding en één of meerdere onderdelen van de leergang als minor tijdens hun opleiding volgen, blijft ongewijzigd; de instelling stelt voor degenen die de leergang na afronding van hun opleiding tot leraar basisonderwijs volgen, zelf het cursusgeld vast. Het gaat dan immers om een postinitiële leergang die door de pabo wordt verzorgd en als zodanig een contractactiviteit is.

Uit brieven die bij het ministerie zijn binnengekomen over bewegingsonderwijs blijkt geregeld dat men onvoldoende op de hoogte is van zaken als de bevoegdheid, de mogelijkheid van het deels of zelfs geheel volgen van de leergang tijdens de initiële opleiding, de kosten die gemoeid zijn met de leergang en de mogelijkheden van vrijstelling. Ik dring er dan ook bij de opleidingen op aan dat zij zorgdragen voor een adequate voorlichting van de studenten over bovengenoemde zaken.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

namens deze,

de directeur Hoger Onderwijs,

mr. J.P. van Ham

Bijlage G: Aanvraag-/beoordelingsformulier

Contacten:

Websites:

- Minocw.nl
- Inspocw.nl
- PABOweb
- Netwerk Bewegingsonderwijs PABO
- KVLO.nl
- HBO-raad.nl
- Bestuurnetwerkbo@live.nl
- Tweedekamer.nl

Colofon

Evaluatierapport PABO-Leergang Vakbekwaamheid Bewegingsonderwijs is een uitgave van de Stichting Post HBO Nederland, Rotterdam, december 2011

- Verslappunten evaluatie Leergang Bewegingsonderwijs via PABO
- Beoordelingsformulier voor een licentie voor de Leergang Bewegingsonderwijs

Verslappunten:	Overzicht bijlagen	d.d.
<p>Aard instituut 1.1 Geef aan: Pabo of nascholingsinstituut</p>		
<p>Beschrijf de in- en uitstroomeisen 1.2 Instroom eis: Pabo volgen of Pabo diploma gehaald hebben 1.3 Uitstroom eis: Afgeronde Pabo opleiding</p>		
<p>Beschrijf het programma en organisatie van de leergang. Eisen zijn 1.4 Er mag niet afgeweken worden van de blokstructuur; programmaliijn in stand houden (15 modules) 1.5 De inhoud van het programma biedt cursisten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken. 1.6 Het programma is studeerbaar doordat factoren die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen. 1.7 De cursus voldoet aan de formele eisen mbt de omvang van de leergang 21 ECTS.</p>		
<p>Beschrijf de doorstroom eisen. 1.8 De certificeringeisen vormen per cursusblok de drempel voor het vervolgtraject. 1.9 Het certificaat van blok 1 geeft samen met het Pabo-diploma recht op het zelfstandig geven van bewegingsonderwijs op de basisschool voor groep 3 t/m 8. Deze ontheffing is vanaf de start twee jaar geldig. 1.10 De mogelijkheid wordt geboden tot een ontheffing van 2 jaar, daarna moet het diploma behaald zijn. 1.11 De stage van de blokken 2 en 3 zal onder begeleiding van een bevoegde leerkracht dienen plaats te vinden zolang het Pabo- diploma niet is behaald</p>		
<p>Geef aan welke personeelsleden de leergang uitvoeren, eisen zijn 2.1 1e graads bevoegde opleidingsdocent bewegingsonderwijs. 2.2 Uitzonderingen zijn mogelijk bij de uitvoering van specifieke onderdelen: EHBO en kennis van sportblessures.</p>		
<p>Geef aan welke voorzieningen beschikbaar zijn voor de uitvoering van de leergang. Eisen zijn 2.3 Gymlokaal + specifieke inrichting: conform de norm KVLO, zie: "Basisdocument bewegingsonderwijs". 2.4 Materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren (binnen/buiten). 2.5 Studiebegeleiding en Informatievoorziening aan cursisten is gericht op de studievoortgang; er is beschreven hoe de cursisten worden geïnformeerd over de organisatie van het onderwijs en de wijzigingen daarin. De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan cursisten sluiten aan bij de behoefte van de cursisten.</p>		

<p>Beschrijf hoe getoetst en gecertificeerd wordt. Eisen zijn</p> <p>3.1 Tijdens ieder blok wordt getoetst of de certificeringeisen (= leerdoelen) zijn gehaald. Ook die van de eigen vaardigheid op niveau 3. (Voor groep 8 op niveau 2, evt. niveau 3 zie "Basisdocument bewegingsonderwijs")</p> <p>3.2 Na ieder blok ontvangt de cursist een certificaat.</p> <p>3.3 De cursus heeft een procedure voor het checken van de kwaliteit van het toetsen op validiteit en betrouwbaarheid</p> <p>3.4 De cursus hanteert een instrument om de doorgroeibekwaamheid vast te leggen.</p> <p>3.5 Er wordt getoetst op de werkplek en in het instituut.</p>		
<p>Hoe wordt het afstuderen getoetst. Eisen zijn</p> <p>3.6 In de afsluitende stage wordt het bewijs van vakbekwaamheid aangetoond. Het werkveld wordt bij de beoordeling betrokken.</p> <p>3.7 Het behalen van de 3 deelcertificaten leidt tot het getuigschrift bewegingsonderwijs groep 3 t/m 8 +S.O. (Basisonderwijs)</p>		
<p>Diplomagegevens</p> <p>3.8 Op het diploma staat dat het gaat om de 'Leergang Vakbekwaamheid Bewegingsonderwijs via Pabo', op bachelor niveau.</p> <p>3.9 Op het diploma is minimaal vermeld: pabo (als certificerende instantie), verwijzing naar het besluit van het ministerie en verwijzing naar stichting post-hbo.</p> <p>3.10 Een diploma wordt alleen uitgereikt aan cursisten met pabo diploma.</p>		
<p>Op welke wijze is de interne kwaliteitszorg geregeld. Eisen zijn</p> <p>4.1 In-, door- en uitstroomgegevens worden gebruikt voor de interne kwaliteitszorg.</p> <p>4.2 Er zijn in-, door- en uitstroomgegevens.</p>		
<p>Interne kwaliteitszorg: evaluaties. Eisen zijn</p> <p>4.3 De leergang, of onderdelen daarvan, wordt periodiek geëvalueerd. Mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.</p> <p>4.4 De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.</p> <p>4.5 Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemende beroepenveld van de leergang betrokken.</p>		
<p>Interne kwaliteitszorg: klachtenprocedure. Is daarin voorzien?</p> <p>4.6 Er is een klachtenprocedure op de hogeschool.</p> <p>4.7 Er is een klachtencommissie op de hogeschool.</p>		